

Asia

EU; Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi vanhempien ja omaistaan hoitavien työ- ja yksityiselämän tasapainottamisesta ja neuvoston direktiivin 2010/18/EU kumoamisesta

Kokous

U/E/UTP-tunnus

U 36/2017 vp

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio teki 22.4.2017 ehdotuksen työelämän tasapainodirektiivistä. Neuvostossa 6.12.2017 annettiin tilanneselvitys ehdotuksesta. Asiaa on käsitelty viimeksi 20.2.2018 puheenjohtajan kompromissiehdotuksen pohjalta. Bulgarian alkuperäinen tavoite oli saada aikaan yleisnäkemys maaliskuun TSTK-neuvostossa 15.3.2018. Koska useat jäsenvaltiot ovat ilmaisseet, että edellytyksiä yleisnäkemysten saavuttamiseen ei vielä tässä vaiheessa ole, puheenjohtaja otti asian pois TSTK-neuvoston asialistalta.

Suomen kanta

Suomi tukee direktiiviehdotuksen yleisiä tavoitteita. Ehdotuksella pyritään parantamaan työ-, yksityis- ja perhe-elämän yhteensovittamista sekä edistämään sukupuolten tasa-arvoa työmarkkinoilla ja hoitovelvollisuuksien tasapainoisempaa jakautumista.

Isyysvapaa

Suomi tukee isien perhevapaiden lisäämistä ja perhevapaiden tasa-arvoisempaa jakautumista. Isyysvapaata koskevat ehdotukset ovat hyväksyttäviä. Isyysvapaasta säätämisestä tuetaan tässä direktiivissä.

Vanhempainvapaa

Suomi ei tue puheenjohtajan ehdotusta vanhempainvapaan ikärajaista, vähintään kahdeksan vuotta ja osan vanhempainvapaan pitämistä ennen kuin lapsi täyttää neljä vuotta. Vanhempainvapaan ikärajan osalta tuetaan sitä, että palattaisiin nykysuoraan ” joka voi ulottua kahdeksaan vuoteen ja jonka jäsenvaltiot ja/tai työmarkkinaosapuolet määrittävät”. Suomi katsoo, että vapaan pitäminen lapsen ollessa pieni on tarkoituksenmukaista. Vanhempainvapaan ei-siirrettävä osa on ehdotuksessa kolme kuukautta. Suomi pyrkii edelleen ei-siirrettävän osan lyhentämiseen ja samaan sitä lähemmäksi nykysuoraan muotoiluun.

Puheenjohtajan kompromissiehdotukset vanhempainvapaan korvauksen tason alentamisesta tiettyyn prosenttiin joustavoittavat ehdotusta, eivätkä ole ongelmallisia Suomen kannalta.

Omaishoitovapaa

Omaishoitovapaan säätämisestä subjektiivisena oikeutena EU:n tasolla ei katsota tarpeelliseksi, vaikka tarkoitus on tärkeä. Tällaisen vapaan käyttöönotto ei edistäisi naisten ja miesten yhdenvertaista kohtelua työmarkkinoilla, sillä viiden päivän mittainen vuosittainen omaishoitovapaa ei muuttaisi merkittävästi hoitovelvoitteiden jakautumista naisten ja miesten välillä. Lisäksi useissa jäsenvaltioissa on erilaisia omaishoitovapaita, mutta ne eivät kuitenkaan täytä ehdotetun direktiivin mukaisia edellytyksiä, kuten Suomen työsopimuslain mukainen vapaa läheisen hoitamiseksi.

Puheenjohtajan ehdottamalla tavalla määriteltyä omaishoitovapaan käsitettä (merkittävä lääketieteellinen tila) pidetään vaikeana määritelmänä ja pidetään parempana alkuperäistä vakavan sairauden käsitettä. Suomi katsoo edelleen, että omaishoitovapaan vähimmäiskorvaustasoja ei määritettäisi lainkaan EU-tasolla. Lisäksi mikäli omaishoitovapaa jää direktiiviin sen soveltamisalaa pyritään saamaan edelleen rajatummaksi.

Joustolauseke

Suomi katsoo, että jäsenvaltioissa jo olemassa olevat vapaajärjestelyt olisi tarpeellista huomioida joustolausekkeiden muodossa. Suomi tukee laajempaa joustolauseketta, kuin mikä on otettu puheenjohtajan ehdotukseen. Suomi on esittänyt työryhmässä laajan joustolausekkeen, joka kattaisi myös sen puolen, jos jossakin jäsenvaltioissa on pitkä perhevapaa niin siitäkin voitaisiin katsottaisiin osuudet tämän direktiivin ja raskaussuojeludirektiivin mukaisiin vapaisiin. Lisäksi joustolauseke olisi koskenut myös omaishoitovapaata. Suomi pyrkii edistämään joustolausekkeen laajennusta.

Isyyssvapaa olisi 10 päivää syntymän yhteydessä ja korvaus sairauspäivärahan tasolla. Määritelmään on tuotu joustavuutta muun muassa siten, että mahdollistetaan kansallisen tason lainsäädännön tai käytäntöjen mukainen vapaa myös kumppanille ja täten otetaan paremmin huomioon perheiden monimuotoisuus.

Vanhempainvapaan pitämistä ehdotetaan vähintään lapsen 8 v. asti ja osan siitä pitämistä ennekuin lapsi täyttää 4 vuotta. Vanhempainvapaan ei-siirrettävä osuus olisi kolme kuukautta. Korvaus olisi 80 % sairauspäivärahan tasosta tai 60 % bruttopalkasta. Lisäksi ehdotetaan mahdollisuutta kansallisiin kattoihin.

Puheenjohtajan ehdotuksen mukaisen omaishoitovapaan soveltamisalan mukaan työntekijöille, joiden omainen tarvitsee hoivaa merkittävän lääketieteellisen tilan vuoksi olisi oikeus vuosittaiseen viiden päivän vapaaseen. Puheenjohtaja on korvannut viittauksen sairauspäivärahan tasoon ilmaisulla "maksu tai korvaus, jonka jäsenvaltio ja/tai työmarkkinaosapuolet määrittelevät".

Komissio on tässä yhteydessä todennut, että korvaus ei saisi kuitenkaan olla 0 euroa. Komissio on lisäksi todennut, että viiden päivän omaishoitovapaa ei riitä omaisten hoitamiseen, vaan vapaa olisikin "asioiden järjestelyvapaa" ja että ketään ei voida hoitaa tässä ajassa.

Puheenjohtajan ehdotus joustolausekkeeksi (passerelle clause) vanhempainvapaaseen on muotoiltu siten, että kansalliset äitiys- ja isyyssvapaat voitaisiin katsoa tämän direktiivin edellyttämiksi vapaiksi mikäli tämän direktiivin mukaiset edellytykset täyttyisivät.

Tausta

Raskaussuojeludirektiivin poisvetämisen jälkeen komissio antoi parin vuoden tauon jälkeen 26.4.2017 ehdotuksen Työelämän tasapainodirektiiviksi. Ehdotuksella kumottaisiin samalla vanhempainvapaadirektiivi ja EU tason työmarkkinaosapuolten tekemä vanhempainvapaasopimus. Vanhempainvapaasopimuksen ja -direktiivin sisältö olisi kuitenkin uuden ehdotuksen pohjana.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Direktiiville ehdotettu oikeusperusta on Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (EUT-sopimus) 153 artikla. määräenemmistö, tavallinen lainsäätämisyjärjestys.

Käsittely Euroopan parlamentissa

Asia on työllisyys- ja sosiaaliasioiden päävastuulla.

EMPL-valiokunnan raportööri on David Casa (EPP).

Kansallinen valmistelu

Ehdotusta on käsitelty EU 28 ja EU 25 jaostoissa.

EU-ministerivaliokunta 21.3.2018.

Eduskuntakäsittely

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta on antanut ehdotuksesta lausunnon suurelle valiokunnalle.

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Direktiiviehdotuksen mukainen isyysvapaa vastaa kansallista lainsäädäntöä.

Direktiiviehdotuksen mukaisen neljän kuukauden kiintiöidyn vanhempainvapaan osalta kansallinen lainsäädäntö ei vastaa direktiiviehdotusta. Puheenjohtajan ehdottama kolmen kuukauden kiintiöity vanhempainvapaa ei myöskään vastaa kansallista lainsäädäntöä. Ehdotus edellyttäisi vanhempainvapaan uusjakamista. Sairausvakuutuslakia olisi muutettava. Ehdotettu vanhempainvapaan käytön pidennys lapsen 12 ikävuoteen saakka edellyttäisi työsopimuslain muuttamista. Puheenjohtajan ehdottama käytön pidennys vähintään lapsen kahdeksaan ikävuoteen saakka ja osan siitä pitämistä ennen kuin lapsi on neljä vuotta ei vastaa kansallista lainsäädäntöä ja edellyttäisi lainsäädäntömuutoksia.

Ehdotettu uusi viiden päivän vuosittainen omaishoitovapaa edellyttäisi työsopimuslain ja sairausvakuutuslain muuttamista ja ehdotus aiheuttaisi kustannuksia.

Työlainsäädäntöä sovelletaan Ahvenanmaalla. Sairausvakuutuslaki tulee myös sovellettavaksi Ahvenanmaalla viittaussäännöksellä. Maakuntahallituksen virkamiehiä ja kunnallisia viranhaltijoita koskevat erilliset säännökset. Naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta säädetään erillisessä maakuntalaissa. Lisäksi Ahvenanmaalla on oma syrjintävaltuutettu, jonka toimivaltaan kuuluvat myös syrjintää sukupuolen perusteella koskevat asiat.

Taloudelliset vaikutukset

Direktiiviehdotuksen varsinaisia kustannusvaikutuksia ei tässä vaiheessa voida kattavasti arvioida.

Direktiiviehdotusta tulkittaessa siten, että vanhempainvapaita järjestellään isän ja äidin kesken että lisäpäiviä ei tarvita, isyys- ja vanhempainvapaata koskevista direktiiviehdotuksen muutoksista ei aiheudu lisäkustannuksia. Sen sijaan uudesta omaishoitovapaasta on alustavan karkean kustannusarvion direktiiviehdotuksessa edellytetyltä viideltä työpäivältä 3,1 milj. euroa (komission ehdotuksen mukaisesti laskettu).

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Kansallisen perhevapaajärjestelmän uudistaminen tulee olemaan seuraavassa hallitusohjelmassa.

Asiakirjat

6041/18
KOM(2017) 253 lopullinen

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Seija Jalkanen TEM puh. +358503960195
Pekka Humalto STM puh. +358505735550
Henna Huhtamäki STM puh. + 358505649504
Päivi Yli-Pietilä STM puh. +358504649323

EUTORI-tunnus

EU/2017/0880

Liitteet

Viite

Asiasanat

Hoitaa

OM, STM, TEM

Tiedoksi

EUE, OKM, SM, UM, VM, VNK
